

Strah in pogum

Poučevanju slovenske moderne zgodovine v razmislek

■ **Robert A. Jernejčič**, prof. zgodovine na Škofjski klasični gimnaziji v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu, soavtor učbenika *Zgodovina 1* za gimnazije.

Že več let se vsake toliko časa odpre razprava o poučevanju novejšje zgodovine v slovenskem šolskem prostoru. V politično razdeljeni slovenski družbi se razprave navadno razvijejo v medsebojno obtoževanje zaradi različnih idejnih pogledov.

Pomanjkanje časa

Toda to je samo del problema, povezanega s poučevanjem novejšje zgodovine. Ne glede na smer polemike razpravljavci različnih pogledov enotno ugotovijo, da moderne zgodovine v šoli ne obravnavajo iz povsem praktičnih razlogov. Ne zaradi različnih pogledov ali prepričanj, še manj zaradi strahu pred obtožbami o strokovni ali kakšni drugi nekorektnosti. Moderno zgodovino se pušča ob strani iz mnogo bolj prozaičnega razloga. Za poučevanje moderne zgodovine v šoli učitelju zmanjka časa. Volk sit in koza cela.

Pomanjkanje časa za poučevanje je velik problem slovenskega šolskega sistema. Na žalost se tega dejstva premalo zavedamo. Tega pojava s strokovnega stališča kljub inštitutom/institucijam, ki so poklicani, da se s tem ukvarjajo, ne preučujemo. Čeprav to ni primarni del moje razprave, moram zaradi kakovosti analize vsaj na kratko spregovoriti o tem spregledanem dejstvu poučevanja.

Zmanjševanje dni pouka

V zadnjih desetletjih se je pri nas povečalo število dni brez pouka. Sredi devetdesetih let so pod vodstvom ministra Gabra dodali teden jesenskih počitnic, bizarno imenovanih 'krompirjeve', čeprav ta poljščina z jesenskim časom počitnic nima res prav nobene povezave, veze ali smisla.

Ne da bi se tega zares zavedali, se je pouk začel dodatno krčiti sredi devetdesetih let, ko je bila v slovenski šolski sistem uvedena matura. Prva je potekala leta 1995. Zaradi upora učiteljev, ki se na račun mature niso želeli odpovedati svojim počitnicam, so maturo nekako 'vrinili' v zadnji teden pouka. V praksi se je tako poučevanje skrajšalo

še za teden dni. Matura se je začela okoli desetega junija in zaradi njene izvedbe je poučevanje v šolah praktično zastalo. Začetek mature se je v naslednjih letih pomikal vedno bolj proti začetku junija. Danes se prvi pravi maturitetni izpiti začnejo že konec maja. V praksi to pome-

ni, da v slovenskem šolskem sistemu letno izgubimo cel mesec poučevanja.

Če se zavedamo, da dijak obiskuje šolo štiri leta, to je približno štirideset mesecev, povprečno izgubimo štiri mesece poučevanja, če dodamo še jesenske počitnice, pa smo že na petih mesecih dela. Ne poznam

Foto: Matej Hozjan

panoge ali dejavnosti, ki bi v zadnjih desetletjih tako radikalno skrčila svoj delovni čas, kot se je to zgodilo v slovenskem šolskem sistemu.

Kronološko poučevanje

Poučevanje zgodovine po učnem načrtu v grobem poteka kronološko. Dijak naj bi spoznal časovni lok od prazgodovine do sodobnosti. V pokojni Jugoslaviji so temu (ne)posrečeno rekli »od paleolita do Tita«. Tej časovni dimenziji poučevanja še danes sledi velika večina slovenskih učiteljev zgodovine.

Podobno je bilo tudi na gimnaziji, kjer poučujem že skoraj trideset let. Bolj kot ne po naključju se je šola ob slovesu prvih generacij (danes si upam zapisati) posrečeno odločila, da bo dijake prosila za kratko anketo. Dijakom so postavili klasična vprašanja o tem, kako so se na šoli počutili, kaj jim je bilo všeč in kaj bi po njihovem mnenju na šoli spremenili, da bi bila še boljša. Anketa se izvaja še danes.

Že ob prvih anketah se je pokazalo, da dijaki pri zgodovini izrazito pogrešajo bolj temeljito poučevanje moderne zgodovine. Ob doslednem upoštevanju kronologije in prej omenjenih težavah s skrajševanjem pouka se je v praksi dogajalo, da je za temeljitejšo obravnavanje moderne zgodovine, kamor s posebnim poudarkom sodi denimo osamosvojitev Slovenije, enostavno zmanjkalo časa.

Kljub iskrenim poskusom, da bi to vrzel zapolnili, v praksi tega nismo mogli urediti. V litrski kozarec pač ne moreš natočiti dveh litrov vode. Pritožbe o pomanjkljivem poznavanju moderne zgodovine so se stopnjevale. Dijaki so, po mojem mnenju upravičeno, opozarjali, da se jim zdi pri vstopanju v svet odraslih pomembnejše poznavanje modernih zgodovinskih tokov kot pa poznavanje bolj oddaljene preteklosti.

Razmišljanje in negodovanje dijakov sta nas slednjič 'prisilila' v spremembo poučevanja zgodovine. Pred slabimi dvajsetimi leti smo se odločili, da se bomo držali kro-

nološkega poučevanja zgodovine samo do začetka tretjega letnika. V tretjem letniku, ko se poučuje zgodovina 19. stoletja, smo naredili obrat. Namesto z zgodovino 19. stoletja smo začeli že v tretjem letniku poučevati zgodovino 20. stoletja. Enostavno povedano – zamenjali smo poučevanje v tretjem in četrtem letniku gimnazije.

Obrnjen vrstni red

Radikalen obrat, pri katerem namesto z Napoleonovimi vojnami začnemo obravnavati vzroke za začetek prve svetovne vojne, je občutljiv in vzame vsaj uro ali dve priprav. Vsaj v grobem je treba na kratko predstaviti 19. stoletje, da dijak zazna sinhronizacijo časovnega procesa.

Izkazalo se je, da nov način dolgoročno prinaša več prednosti. Poučevanje moderne zgodovine poteka bolj sistematično in poglobljeno. Del zgodovine, ki bi bil zaradi pomanjkanja časa v četrtem letniku izgubljen, lahko mirno obravnavamo še na začetku četrtega letnika.

V praksi se s prej zanemarjeno moderno zgodovino sedaj ukvarjamo več kot šolsko leto. To nam omogoča obravnavanje snovi, kot je denimo osamosvojitev Slovenije, ki je bila prej spregledana. V miru se lahko pogovorimo o povsem aktualnih težavah, s katerimi se danes srečuje človeštvo: ekološki problemi, globalizacija, zgodovina Evropske unije; obravnavamo povojno moderno evropsko in svetovno zgodovino, s katero se bodo dijaki srečali izven šolskih klopi in jo na tak ali drugačen način uporabljali tudi pri svojem delu. Nemški filozof Kant je nekoč zapisal danes znane besede: »Sapere aude!« ali: »Upaj si razmišljati!« Naša izkušnja je pokazala, da boljše rezultate dosežemo, če obrnemo vrstni red poučevanja. Potrebne je samo malo poguma. Istočasno pa je naša izkušnja lep primer medsebojnega poslušanja in sodelovanja, do katerega ne bi prišlo, če ne bi najprej prisluhnili dijakom. Ti so bili prvi, ki so opozorili na problem. Morda se kdo od bralcev tega razmišljanja opogumi in poskusi s spremembami še sam.

Drži pa, da zaradi obrnjenega vrstnega reda 'trpi' zgodovina tretjega letnika. Ta sedaj doživlja nekdanjo usodo ne povsem nepredelane zgodovine 20. stoletja. ◀